

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2014 M. KOVO 12 D. NUTARIMO
NR. 243 „DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ ANTIKORUPCINIO VERTINIMO
TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO PROJEKTO

(toliau – Projektas)

(TAP-21-1604) (21-31807(2))

2021-12-23 Nr. NV-3377

Vilnius

Skubiai įvertinę Projekto atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Siūlome nauja redakcija dėstyti ne Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 243 (toliau – Taisyklės), o Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimą Nr. 243 „Dėl Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – nutarimas), nes, manome, kad reikia atlikti ir daugiau nutarimo pakeitimų. Atsižvelgiant į nauja redakcija išdėstytų Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų 2013 m. gruodžio 21 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 1R-298 (toliau – Rekomendacijos), 26 punktą, nutarimo preambulėje turėtų būti duodama nuoroda į Teisėkūros pagrindų įstatymo 16 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad teisės aktų ar jų projektų antikorupcinio vertinimo tvarką nustato Vyriausybė. Taigi, minėtoje nuostatoje nurodyta, kad Vyriausybė turi nustatyti ir *teisės aktų* antikorupcinio vertinimo tvarką (keičiamose Taisyklėse siūloma nustatyti tik teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo tvarką). Pagal šią įstatymo nuostatą teisės aktų ir jų projektų antikorupcinį vertinimą atlieka Korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – Įstatymas) nustatytais atvejais. Įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyti atvejai, kada *viešojo administravimo subjektas* turi atlikti *teisės aktų projektų* antikorupcinį vertinimą, o pagal šio straipsnio 4 dalį *galiojančių norminių teisės aktų* antikorupcinį vertinimą gali atlikti galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post vertinimo* (toliau – *ex post vertinimas*) *subjektai* Teisėkūros pagrindų įstatymo nustatyta tvarka, vadovaudamiesi *ex post vertinimo* metodika, kurią įgyvendindama Teisėkūros pagrindų įstatymą tvirtina *Vyriausybė ar jos įgaliota institucija*. Pagal šio straipsnio 6 dalį norminio teisės akto projekto ar galiojančio norminio teisės akto antikorupcinis vertinimas atliekamas *Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus* nustatyta tvarka. Toks teisinis reguliavimas suponuoja, kad turi būti

skirtingos tvarkos, nes jas nustatyti pavesta skirtingiems subjektams: Vyriausybei, Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai ir Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriui. Be to, manome, kad antikorpucinio vertinimo tikslai yra siauresni nei *ex post* vertinimo ir tai yra kitokiais tikslais ir atvejais bei kitų subjektų atliekami vertinimai. Pagal Teisėkūros pagrindų įstatymo 23 straipsnį esminis *ex post* vertinimo tikslas – įvertinti teisinio reguliavimo taikymą ir veikimą *įvairiais aspektais* ir šį vertinimą atlieka tik ministerijos ir tik tada, kai į atitinkamą įstatymą įtraukta nuostata dėl poreikio atlikti *ex post* vertinimą arba kai tokį sprendimą priima ministras pagal jam pavestą valdymo sritį. Antikorpucinis vertinimas atliekamas, kai reikia įvertinti esamą ir (ar) numatomą teisinį reguliavimą *tik antikorpuciniu požiūriu* ir nustatyti teisinio reguliavimo trūkumus, galinčius sudaryti prielaidas korupcijai. Todėl, nepaisant to, kad tam tikrais atvejais vertinant galiojančio teisinio reguliavimo taikymą ir veikimą jis gali būti vertinamas ir antikorpuciniu požiūriu, vis dėlto manytina, kad antikorpucinis vertinimas (tiek teisės aktų projektų, tiek teisės aktų) turėtų būti atliekamas pagal *specialią* Vyriausybės patvirtintą tvarką (analogiškai kaip yra dvi skirtingos tvarkos dėl teisės aktų projektų vertinimo – Taisyklės ir Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 (toliau – Metodika). Atsižvelgdami į tai, siūlome Projektą papildyti ir teisės aktų antikorpucinio vertinimo tvarkos nuostatomis arba pagrįsti siūlomą teisinį reguliavimą ir ateityje keičiant minėtus įstatymus pašalinti iš minėto įstatyminio teisinio reguliavimo kylančius neaiškumus, kurie gali būti įvairiai (dviprasmiškai) interpretuojami. Pažymėtina, kad pagal Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 ir 7 punktus, teisėkūroje turi būti vadovaujamasi aiškumo ir sistemiškumo principais.

2. Atsižvelgdami į Rekomendacijų 9 punkto nuostatą, kad įgyvendinamajame teisės akte neturėtų būti atkartojamos aukštesnės galios teisės akto nuostatos, siūlome Taisyklių 2 punkto nuostatos, kad „Lietuvos Respublikos specialųjų tyrimų tarnyba, Korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 5 dalyje nustatytais atvejais atlikdama teisės aktų ar jų projektų antikorpucinį vertinimą, vadovaujasi šios tarnybos direktoriaus nustatyta teisės aktų ar jų projektų antikorpucinio vertinimo tvarka“ atsisakyti, kuri nustatyta Įstatymo 8 straipsnio 6 dalyje („šio straipsnio 5 dalyje nurodytas norminio teisės akto projekto ar galiojančio norminio teisės akto antikorpucinis vertinimas atliekamas Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus nustatyta tvarka“). Taisyklių I skyriuje „Bendrosios nuostatos“ galėtų būti nustatyta, kokiems asmenims ir (ar) kokiems atvejams Taisyklės netaikomos.

3. Įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „viešojo administravimo subjekto rengiamo teisės akto projekto antikorpucinį vertinimą atlieka viešojo administravimo subjekto darbuotojas, kuriam viešojo administravimo subjekto vadovo ar jo įgalioto asmens yra pavesta atlikti teisės aktų projektų antikorpucinius vertinimus“. Tokia nuostata suponuoja, kad viešojo administravimo subjekte turi būti paskiriamas darbuotojas, kuris atliktų visų teisės aktų projektų

antikorupcinius vertinimus (pvz., ši funkcija būtų nustatyta jo pareigybės aprašyme), o ne kiekvienu *ad hoc* atveju būtų pavedama šį vertinimą atlikti vis kitam darbuotojui. Atitinkamai siūlome tikslinti Taisyklių 4 punktą (nustatant minėtos Įstatymo normos įgyvendinamąsias nuostatas) arba atsižvelgus į Rekomendacijų 9 punktą nekartoti šios Įstatymo normos, o tik duoti nuorodą į ją (kartu įsivedant tolimesniame Taisyklių tekste vartojamą trumpinį).

4. Siūlome tikslinti Taisyklių II skyriaus pavadinimą, kuris yra „Teisės aktų projektų antikorupcinis vertinimas“, t. y. atitinka Taisyklių pavadinimą, nes manome, kad formaliosios logikos požiūriu kokio nors objekto sudėtinė dalis (šiuo atveju – Taisyklių skyrius) negali būti tapati visam objektui (šiuo atveju – Taisyklių pavadinimui). Todėl siūlytina Taisyklių II skyriaus pavadinimą tikslinti (atsižvelgiant į šio skyriaus normų turinį bei reguliuojamus teisinius santykius).

5. Taisyklių 5 punkte nustatyta, kad „teisės akto projektas antikorupciniam vertinimui atlikti pateikiamas, kai teisės akto projektą rengiantis viešojo administravimo subjektas suderina jį su kitais reikiamais to subjekto padaliniais ir darbuotojais“. Pažymėtina, kad Viešojo administravimo įstatyme (pvz., 8 straipsnio 2 dalyje) vartojama „viešojo administravimo subjekto *administracijos* padalinių“ sąvoka. Be to, siūlome įvertinti, ar teisės akto projektas antikorupciniam vertinimui atlikti neturėtų būti pateikimas kai jis yra pilnai suderintas ministrui pavestose valdymo srityse, t. y. ir su visomis pavaldžiomis įstaigomis (įstaigomis prie ministerijos ir kitomis ministrui pavestose valdymo srityse veikiančiomis įstaigomis ir įmonėmis) (žr., Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1V-558, 59 ir kiti punktai). Taip pat siūlome įvertinti poreikį keisti šiuo aspektu ir Taisyklių priede pateiktą teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo pažymos (toliau – pažyma) formą.

6. Taisyklių 6 punkte nustatyta, kad „vertintojui pateikiamas teisės akto projektas ir teisės akto projekto lydimieji dokumentai, kuriuose turi būti nurodytos teisės akto projekto rengimą paskatinusios priežastys, teisės akto projekto tikslai“. Manome, kad nurodymas, kad teisės akto projekto lydimuosiuose dokumentuose turi būti nurodyta tik teisės akto projekto rengimą paskatinusios priežastys, teisės akto projekto tikslai, klaidina, nes priklausomai nuo to, koks teikiamas teisės akto projektas, įstatymo ar kito teisės akto projektas – Seimo statute, Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamente, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 (toliau – Reglamentas), nurodyta, *kokie* duomenys turi būti nurodyti teisės akto projekto lydimuosiuose dokumentuose. Manome, kad siekiant atlikti visapusišką ir kokybišką teisės akto projekto antikorupcinį vertinimą, vertintojas turi gauti teisės akto projekto lydimuosius dokumentus, kurie atitiktų minėtų teisės aktų reikalavimus.

7. Teisės akto projekto antikorupciniam vertinimui atlikti Taisyklių 8 punkte nustatytas „ne trumpesnis nei 3 darbo dienų“ terminas yra nerealus ir nepagrįstas. Nors ir galiojančiose Taisyklėse nustatytas toks pats terminas, tačiau, manome, kad tokio trumpo termino nustatymas gali

būti viena iš priežasčių, kodėl teisės akto projekto antikorupcinis vertinimas dažnai atliekamas formaliai, nes per tokį trumpą laiko terminą kokybiškai ir visapusiškai šio vertinimo atlikti neįmanoma. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos atliekamo teisės aktų ar jų projektų antikorupcinio vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2021 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 2-242, 10 punkte nustatytas *ne ilgiau kaip per 15 darbo dienų* terminas teisės aktų ar jų projektų antikorupciniam vertinimui atlikti (su galimybe jį pratęsti).

8. Taisyklių 9 punkte nustatyta, kad „jeigu dėl nenumatytų aplinkybių teisės aktas turi būti priimtas nedelsiant ir jis nėra didelės (10 ar daugiau puslapių) apimties ir (ar) sudėtingas (nustatantis naują teisinį reguliavimą ar iš esmės jį keičiantis), viešojo administravimo subjekto vadovas ar jo įgaliotas asmuo gali nustatyti ne trumpesnę negu 1 darbo dienos terminą teisės akto projekto antikorupciniam vertinimui atlikti“. Neaišku, kodėl tik šis vienas iš Reglamento 28 punkte nustatytų atvejų (kada teisės akto projektas derinamas skubos tvarka) pasirinktas nustatant ne trumpesnę nei vienos darbo dienos terminą teisės akto projekto antikorupciniam vertinimui atlikti. Siūlome pagrįsti arba tikslinti. Taip pat dėl tų pačių priežasčių nurodytų šios išvados 7 pastaboje, manome kad šis terminas nerealus ir nepagrįstas. Neatsižvelgus į šią pastabą ir neprailginus šio laiko termino, atsižvelgdami į Rekomendacijų 121 punktą siūlome skaičių „1“ rašyti žodžiu.

9. Taisyklių 11 ir 12 punktuose siūlome tikslinti „pažymos grafos“ formuluotę atsižvelgiant į Rekomendacijų 74 punktą. Taip pat siūlome įvertinti, ar Taisyklių 12 punkte vartojama „pažymos *preambulės*“ sąvoka atitinka tai, ką siūloma dėstyti pažymos bendrojoje dalyje ir tai, kas nurodyta Rekomendacijų III skyriaus antrajame skirsnyje „Preambulė“.

10. Siekiant išvengti skirtingo interpretavimo taikant Taisykles, siūlome suvienodinti jose vartojamas sąvokas (pvz., Taisyklių 15 punkte siūlome vartoti sąvoką „teisės akto projekto *lydimasis* dokumentas“ vietoj sąvokos „*lydimasis* teisės akto projekto dokumentas“).

11. Taisyklių 16 punkte nustatyta, kad „kai *derinamas* teisės akto projektas papildomas arba pakeičiamas, teisės akto projekto tiesioginis rengėjas pateikia vertintojui papildytą ar pakeistą teisės akto projektą pakartotiniam antikorupciniam vertinimui atlikti“. Nuostata „derinamas“ – gali būti įvairiai interpretuojama – gali būti suprata, kaip derinimas su suinteresuotomis institucijomis, tačiau atitinkamas teisės akto projekto derinimas vyksta ir jį pateikus Vyriausybei, kai teisės akto projektas papildomas arba pakeičiamas. Atsižvelgdami į tai, siūlome aiškiai nustatyti, *kokiais atvejais* turi būti atliekamas šis pakartotinis antikorupcinis vertinimas, ar jis turi būti atliekamas visais atvejais, t. y., nepriklausomai nuo teisės akto projekte atliktų pakeitimų, nes nenustačius jokių kriterijų (sąlygų), kurios lemtų tokio pakartotinio antikorupcinio vertinimo atlikimą, jį reikėtų atlikti bet kokio teisės akto projekto patikslinimo atveju (be to, jokiai subjektui nenustatyta pareiga įvertinti, ar toks pakartotinis antikorupcinis vertinimas tikslingas). Taip pat siūlomas teisinis reguliavimas palyginus su galiojančiu, tiek teisės akto projekto rengėjams, tiek teisės akto projekto

antikorupcinį vertinimą atliekantiems asmenims padidins administracinę naštą, kuri nėra įvertinta Projekto lydimajame medžiagoje.

12. Taisyklių 18 punkte siūloma nuostata, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba, Įstatymo 8 straipsnio 5 dalyje nustatytais atvejais atlikdama teisės aktų ar jų projektų antikorupcinį vertinimą, gali įvertinti ir pareikšti pastabas dėl viešojo administravimo subjekto atlikto teisės akto projekto antikorupcinio vertinimo, neatitinka Įstatymo 8 straipsnio 6 dalies nuostatos. Šioje nuostatoje Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriui pavesta nustatyti šio straipsnio 5 dalyje nurodyto norminio teisės akto projekto ar galiojančio norminio teisės akto antikorupcinis vertinimo atlikimo tvarką. Specialiųjų tyrimų tarnybos direktorius, o ne Vyriausybė turi nustatyti, ką ši tarnyba vertina atlikdama teisės aktų ar jų projektų antikorupcinį vertinimą ir dėl ko pareiškia pastabas.

13. Manome, kad Taisyklėse nepagrįstai atsisakyta nuostatos (buvęs Taisyklių 12 punktas), dėl pažymos vizavimo. Reglamento 24 ir 37 punktuose, be kita ko, numatyta, kad tiek teisės akto projektą teikiant derinti suinteresuotoms institucijoms, tiek jį teikiant Vyriausybei kartu su teisės akto projektu teikiama pažyma turėtų būti vizuota Taisyklėse nustatyta tvarka. Pažyma pateikiama viešojo administravimo subjekto vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, kuris sprendžia, ar teisės akto projektas atsparus korupcijai, t. y. ar teisės akto projekte nustatyto teisinio reguliavimo pakanka, kad būtų pašalintos arba sumažintos galimos korupcijos apraiškos, ar visgi teisės akto projektas turi būti tikslinamas (Taisyklių 13 punktas). Viešojo administravimo subjekto vadovas ar jo įgaliotas asmuo, teikdamas teisės akto projektą derinti ar jį priimančiam subjektui, vizuodamas pažymą patvirtintą, jog teisės akto projektas yra atsparus korupcijai, kad buvo imtasi visų reikalingų priemonių korupcijos rizikai sumažinti. Be to, neaišku, kodėl siūloma nustatyti tokį skirtingą pažymos vizavimą (pasirašymą) palyginus su Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažymos, kurios forma pateikta Metodikos 3 priede ar Galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimo ataskaitos, kurios forma patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gegužės 5 d. nutarimu Nr. 308, vizavimu (pasirašymu).

14. Taisyklių priede vartojamas sąvokas (jų trumpinius) siūlome tikslinti atsižvelgiant į Rekomendacijų 116 punktą (šiam priede turi būti įsivedami sąvokų trumpiniai ir tik po to jie vartojami, pvz., trumpinys „kriterijus“).

Teisės grupės vyresnioji patarėja

Aida Gritienė